

Chrześcijańska Akademia Teologiczna
Wpłynęło dn. 22.01.2019
Nr 72.13/2019
Zał.

Warszawa, 15 stycznia 2019

prof. dr hab. Andrzej Perzyński
Katedra Teologii Ekumenicznej
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

[REDACTED]
[REDACTED]

Rada Wydziału Teologicznego
Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej
w Warszawie

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

**mgr BARBARY KARASIEWICZ, Między chrześcijaństwem a judaizmem.
Żydowsko-mesjanistyczna myśl Davida H. Sterna, Warszawa 2018, ss. 215**

napisanej pod kierunkiem dr hab. Jakuba Sławika, prof. ChAT oraz
promotora pomocniczego dr hab. Jerzego Sojki.

Wstęp

Zamysłem badawczym mgr Barbary Karasiewicz jest opracowanie zasad stojących u podstaw ruchu Żydów mesjańskich, kontrowersyjnego prądu religijnego balansującego między chrześcijaństwem o proweniencji protestanckiej a judaizmem. Jednym z głównych teologów judaizmu mesjanicznego, który przysłużył się zbudowaniu podstaw tego ruchu, jest D. H. Stern (ur. 1935 r.). Jest to teolog, nauczyciel, myśliciel, tłumacz i pisarz. Ze względu na dorobek naukowy i znaczenie D. H. Sterna dla ruchu judaizmu mesjanicznego, jego perspektywa teologiczna stała się przedmiotem rozprawy. (s.6)

Omówienie rozprawy

Recenzowana rozprawa posiada następującą strukturę. Poza wstępem składa się ona z czterech rozdziałów. Pierwszy rozdział ma na celu nakreślenie kontekstu dla późniejszych rozważań w postaci rysu historycznego, zasięgu geograficznego i spektrum doktrynalnego judaizmu mesjanicznego. Drugi rozdział poświęcony jest temu, co charakteryzuje i wyróżnia ruch judaizmu mesjanicznego w ujęciu D. H. Sterna, tj. jego pochodzenie i samookreślenie.

Zadaniem trzeciego rozdziału jest usystematyzowanie głównych elementów teologii judaizmu mesjanicznego w ujęciu D. H. Sterna. Elementem teologicznie ważnym w judaizmie mesjanicznym jest rozróżnienie pomiędzy Żydami i nie-Żydami, zwanymi poganami, w Kościele, co jest rozpatrywane w świetle interpretacji konkretnych fragmentów biblijnych. Rozdział zamyka ukazanie koncepcji eschatologicznej w ruchu judaizmu mesjanicznego.

Czwarty i ostatni rozdział rozprawy prezentuje praktyczną stronę judaizmu mesjanicznego, tj. tym, co cechuje życie wspólnotowe tego ruchu, tak jak zagadnienie to rozumie D.H. Stern. Omówione zostały różne aspekty życia wspólnotowego charakterystyczne dla tego ugrupowania takie jak: miejsce zgromadzeń (synagogi mesjaniczne), przywództwo (rabini mesjaniczni) i przebieg nabożeństwa (liturgia mesjaniczna), a następnie praktyki i rytuały religijne, zaczerpnięte zarówno z judaizmu, jak i z chrześcijaństwa (chrzest i Wieczerza Pańska). Przedstawić należało również postrzeganie życia modlitewnego i prawo dietetyczne. Przy tych zagadnieniach z całą mocą powraca dylemat dzielący środowisko judaizmu mesjanicznego: czy i w jakim stopniu nie-Żydzi powinni być dopuszczeni do obrzędów żydowskich. Rozróżnienie na tzw. pogan i Żydów we wspólnotach judaizmu mesjanicznego zostanie rozpatrzone w szczególności w kontekście konwersji na judaizm mesjaniczny oraz mieszanych małżeństw.

Rozdziały te są w głównej mierze rekapitulacją poglądów D. H. Sterna, a poszczególne podrozdziały kończą się krytycznymi podsumowaniami, w których m.in. podjęto próbę krytycznej oceny poglądów Teologa. Każdy rozdział kończy się podsumowaniem, sumującym główne tezy teologiczne jednego z najważniejszych przedstawicieli judaizmu mesjanicznego. Całość rozprawy zamyka zakończenie, zawierające podsumowanie przeprowadzonych rozważań i ostateczne konkluzje. Na końcu znajdują się bibliografia załącznikowa oraz streszczenia w języku polskim i angielskim.

Ogólna ocena rozprawy

Ogólnie należy podkreślić, że recenzowana rozprawa odpowiada zarówno pod względem formalnym (metodologicznym) jak i merytorycznym wymaganiom stawianym tego typu pracom doktorskim. Oczywiście rodzą się pewne bardzo drobne pytania przy czytaniu pracy, ale nie są one bynajmniej zarzutami, lecz zaproszeniem do dyskusji. Autorka swoje badania potraktowała bardzo kompetentnie i starannie. Mamy do czynienia z ciekawą analizą myśli – zupełnie w Polsce nie znanej - czołowego teologa judaizmu mesjanicznego. Postawione na początku pracy zadanie badawcze znalazło jasną odpowiedź we wszystkich częściach pracy. Należy wskazać na krytycznie i dobrze sformułowane podsumowania poszczególnych jednostek pracy.

A oceniając już bardziej szczegółowo, należałoby wskazać na walory, pozytywne, dobre strony tej rozprawy oraz na pewne pytania i perspektywy dalsze badawcze.

Zasadność wyboru tematu i jego sformułowanie

Temat pracy jest pionierski i ambitny. Na polskim gruncie mamy bowiem prawie zupełny brak naukowych opracowań teologicznych zjawiska judaizmu mesjanicznego. Samo sformułowanie tematu jest poprawne i pozwala na wyczerpujące i zarazem przejrzyste przedstawienie wszystkich istotnych wątków związanych z żydowsko-mesjaniczną Davidą H. Sterna. Przedstawione zagadnienie jest istotne i aktualne z punktu widzenia relacji chrześcijańsko-żydowskich. Wybór tematu jest uzasadniony merytorycznie. Jak pokazują dane

statystyczne nurt żydowsko-mesjaniczny rozwija się dynamicznie i jest obecny w wielu krajach. W Polsce zdaje się stawiać pierwsze kroki jeśli za takie uznać wydaną niedawno w Krakowie i promowaną tam książkę - wymienianego kilka razy w pracy - mesjanicznego żyda Marc'a Kenzer'a.

Układ rozprawy

Z metodologicznego punktu widzenia na podkreślenie zasługuje jasna, przejrzysta koncepcja rozprawy. Podział na wstęp, rozdziały posiadające wprowadzenie, wnikliwe rozważania zagadnień oraz bardzo przemyślane podsumowania, które Autorka konsekwentnie przedstawia na zakończenie każdej jednostki, tworzy jasny plan podjętej refleksji i komplementarnie obejmuje całość zagadnienia. Czytając pracę ma się poczucie jej ciągłości i rozwoju myśli. Właściwy układ pracy świadczy o dobrym i całościowym odczytaniu najważniejszych akcentów myśli Davida H. Sterna.

W zakończeniu recenzowanej rozprawy (s. 212) czytamy, że celem Autorki było przedstawienie teologii judaizmu mesjanicznego, ruchu oscylującego między chrześcijaństwem a judaizmem, w ujęciu lidera tegoż ruchu Davida H. Sterna. Trzeba z satysfakcją stwierdzić, że Doktorantce to pracochłonne i niełatwe zadanie w pełni udało się zrealizować. Pani mgr Barbara Karasiewicz zaprezentowała w sposób kompetentny i rzetelny wyniki swoich kilkuletnich badań.

Źródła i opracowania. Uwagi co do bibliografii i przypisów

Cennym wkładem naukowym pracy pani Karasiewicz jest udokumentowanie swoich wywodów prawie w całości anglojęzycznym materiałem źródłowym i starannie dobraną literaturą przedmiotu. Należy zaznaczyć, że dobre odczytanie źródeł tj. prac Davida H. Sterna i ich krytyczna interpretacja nie było z pewnością zadaniem łatwym za względu na usytuowanie ruchu mesjańskiego między judaizmem a chrześcijaństwem. Jednakże Doktorantka znakomicie wywiązała się z tego zadania.

Układ bibliografii jest przejrzysty. Można się jedynie zastanawiać czy nie lepszym rozwiązaniem byłoby zastosowanie układu chronologicznego a nie alfabetycznego.

Gdy zaś chodzi o przypisy, to trzeba przyznać, że Autorka recenzowanej pracy wykazała się starannością w ich tworzeniu, zarówno od strony bogactwa cytowanego materiału jak i zapisu redakcyjnego. Przypisy (odnośniki) wykonano zgodnie z przyjętą konwencją i zasadami zapisu przecinkowego. Dokumentują one treść pracy i pomagają czytelnikowi w pełniejszym uchwyceniu prezentowanych zagadnień. Właśnie z dokładnej ich lektury można wnioskować o strukturze myśli Doktorantki i źródłach jej inspiracji. Przypisy pokazują ponadto bogactwo treści dotyczące tematyki samookreślenia się judaizmu mesjanicznego i jego standardów życia wspólnotowego. Niewątpliwie praca Doktorantki będzie niezmiernie pożyteczna dla przyszłych badaczy zajmujących się tą rozległą i złożoną tematyką.

Merytoryczna ocena rozprawy

Wnikliwa lektura rozprawy pozwala stwierdzić, że Autorka jest doskonałym znawcą przedmiotu. Metody badawcze zostały umiejętnie dobrane i właściwie zastosowane. Rozprawa jest dobrze udokumentowana. Stanowi dojrzałą pracę naukową. Wywody Doktorantki są przemyślane i wyważone, poszczególne wypowiedzi są uzasadnione i logiczne. Sam sposób narracji, w której wiele argumentów zostało ułożonych w spójnym schemacie, jest

uporządkowany i konsekwentny. Co więcej pani Karasiewicz nie zatrzymała się tylko na warstwie opisowej (prezentacji) myśli D. H. Sterna, ale w sposób wysoce kompetentny potrafiła dokonać syntezy tej myśli i zaprezentować krytyczną jej ocenę. Swoją pionierską rozprawą doktorską Autorka wzbogaciła polską literaturę teologiczną o dzieło źródłowe, które będzie stanowić niezbędną pomoc dla każdego, kto będzie podejmował szeroko rozumianą problematykę relacji chrześcijańsko-żydowskich.

Ocena formalna

Recenzowana dysertacja w warstwie formalnej spełnia wymogi rozpraw o charakterze naukowym. Cała rozprawa bez wyjątku charakteryzuje się właściwą dyscypliną formalną. Została przygotowana na podstawie przyjętego planu, którego elementy strukturalne odpowiadają tematyce. Autorka prowadzi swoje wywody językiem naukowym, doskonale orientuje się w literaturze przedmiotu i poprawnie posługuje się pojęciami fachowymi z zakresu współczesnej biblistyki, teologii systematycznej i historii teologii chrześcijańskiej. Na wyróżnienie zasługują wątki ekumeniczne obecne w pracy.

Poszczególne akapity są zwarte i jasno wyrażają poszczególne myśli, a argumentacja jest spójna i logiczna. Poszczególne rozdziały poprzedzają krótkie wprowadzenia a na końcu mamy syntetyczne, dobrze sformułowane podsumowania. Argumentacja w rozprawie jest logiczna i przekonująca. Autorka posługuje się dobrze uzasadnionymi racjami i wywody prowadzi logicznie.

Język rozprawy

Należy podkreślić przejrzysty, komunikatywny a zarazem „nieprzegadany” język rozprawy. Nie jest to żargon teologiczno-systematyczny i jednocześnie nie jest to styl przesadnie cytujący źródła i opracowania. Autorka potrafi zachować własną narrację i jest ona precyzyjna i bez zbędnych ozdobników. Rozprawę czyta się z prawdziwą przyjemnością. O zawartości treściowej czytelnik zostaje dobrze poinformowany w planie poszczególnych rozdziałów. Na pochwałę zasługuje posługiwanie się fachową terminologią naukową. Poza tym rozprawa jest wolna od istotnych błędów stylistycznych. Sporadycznie zdarzają się tzw. literówki.

Istotne osiągnięcia rozprawy

Na kilka osiągnięć już powyżej wskazałem. Dlatego też tu pragnąłbym podkreślić nade wszystko dobre opanowanie warsztatu naukowego (jak na poziom rozprawy doktorskiej naprawdę duże). Refleksja naukowa Doktorantki charakteryzuje się pilnością i naukową rzetelnością w podejściu do problematyki, co w połączeniu z ciekawością badawczą i wyczuwalną wrażliwością teologiczną stanowi o wartości opracowania. Pani mgr Barbara Karasiewicz w sposób jasny i uporządkowany przedstawiła myśl D. H. Sterna w szerokim spektrum ruchu Żydów mesjanicznych i z dużym znawstwem teologii chrześcijańskiej przeanalizowała tę myśl, zwracając w procesie badawczym uwagę na te aspekty które są mniej lub bardziej problematyczne. Ten zmysł krytyczny, nieodzowny dla każdej naukowej rozprawy, widać szczególnie w krytycznych podsumowaniach i w zakończeniu całej pracy. To wszystko dobrze rokuje na przyszłość jeśli chodzi o rozwój naukowy Doktorantki.

Wniosek końcowy

Lektura recenzowanej dysertacji pani mgr Barbary Karasiewicz, bogatej w wielowątkowe treści, świadczy o godnej podkreślenia erudycji Doktorantki, która dała się poznać jako badaczka kierująca się niezbędną w teologii pasją poznawczą oraz wewnętrznym zaangażowaniem w badaną problematykę. Autorka pewnie porusza się po różnych dziedzinach wiedzy historycznej, biblijnej i teologicznej. Podjęta problematyka szeroko rozumianych relacji chrześcijańsko-żydowskich na podstawie myśli D. H. Sterna jest na tyle istotna, że jej opracowanie jest naukowym wkładem do dorobku myśli teologicznej w Polsce. Opracowanie to wpływa na rozszerzenie obrazu rzeczywistości społeczno-wyznaniowej na przełomie XX i XXI wieku oraz wzbogaca nauki religioznawcze o studium przypadku przedstawiającego próbę stworzenia ruchu religijnego z dwóch już istniejących systemów religijnych.

Niniejszym stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Barbary Karasiewicz jest opracowaniem oryginalnym i wnosi nowe aspekty do refleksji nad złożonym i jakże aktualnym w naszym kraju zagadnieniem relacji żydowsko-chrześcijańskich. Autorka wykazała umiejętność analizowania tekstów i przedstawiania syntetycznych wniosków, formułowania twierdzeń i ich uzasadniania.

Przedstawiona rozprawa, zarówno od strony merytorycznej jak i formalnej, spełnia wszystkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim, określonym w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki” (Dz. Ust. 595, art. 26, par. 1). Przedkładam zatem Radzie Wydziału Teologicznego Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie wniosek o dopuszczenie mgr Barbary Karasiewicz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Andrzej Perzyński